

آشنایی با ادیان بزرگ

حسین توفیقی

تهران

۱۳۹۸

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	پیشگفتار
۳	فصل اول: کلیات
۳	۱. تعریف دین، مذهب، ملت و شریعت
۴	۲. «دین» یا «ادیان»
۵	۳. دین در جامعه‌شناسی
۵	۴. مراحل دین
۶	۵. فایده علم ادیان
۸	۶. دسته‌بندی ادیان
۸	۷. درجه‌بندی ادیان
۹	۸. دین بومی و غیربومی
۱۰	۹. دینداری در عصر حاضر
۱۰	۱۰. همه و هیچ
۱۱	فصل دوم: ادیان ابتدایی
۱۱	۱. دین انسان ابتدایی
۱۱	۲. عناصر مشترک ادیان ابتدایی
۱۲	۲-۱. خدا و خدایان
۱۲	۲-۲. پرستش نیاکان
۱۳	۲-۳. جادو
۱۳	۲-۴. قربانی
۱۴	۲-۵. توتم
۱۵	۲-۶. تابو

۱۵

۲-۷. مانا

۱۵

۳. آنیمیسیم

۱۷

فصل سوم: ادیان قدیم

۱۷

۱. مصر

۱۷

۱-۱. پیدایش دین و گوناگونی آن در مصر قدیم

۱۸

۱-۲. اسطوره خدایان سه گانه اوزیریس، ایزیس و هوروس

۱۸

۱-۳. خورشیدپرستی

۱۹

۱-۴. پرستش فرعون

۱۹

۲. بابل

۲۰

۲-۱. تحولات دینی در بابل

۲۰

۲-۲. تثلیث بابلی

۲۰

۳. یونان

۲۱

۳-۱. آیین یونانیان باستان

۲۱

۳-۲. اساطیر

۲۲

۳-۳. پیدایش فلسفه

۲۳

۴. روم

۲۳

۴-۱. آیین رومیان قدیم

۲۴

۴-۲. نوما و خدایان رومی

۲۵

فصل چهارم: ادیان هندوستان

۲۶

۱. هندوئیسم

۲۶

۱-۱. مردم هند پیش از هجوم آریایی‌ها

۲۶

۱-۲. کتاب‌های مقدس

۲۸

۱-۳. فرهنگ و تربیت ودایی

۳۱

۱-۴. فلسفه اوپانیشادها

۳۱

۱-۵. اصول دین هندو

۳۲

۱-۶. خدایان ودایی

۳۴

۱-۷. خدایان سه گانه

۳۶

۱-۸. کارما، سَمسارا و موکشا-نیروانا

۳۷	۱-۹. فلسفه وحدت وجود
۳۸	۱-۱۰. فلسفه یوگی یا روش جوکیان
۳۹	۲. جینسیم
۳۹	۲-۱. سرگذشت مهاویرا
۴۰	۲-۲. فلسفه و اخلاقیات
۴۰	۲-۳. آهیمسا
۴۱	۲-۴. کتاب‌های دینی
۴۱	۲-۵. پیروان
۴۱	۳. بودیسم
۴۲	۳-۱. سرگذشت بودا
۴۳	۳-۲. تأسیس نظام
۴۴	۳-۳. فلسفه بودا
۴۵	۳-۴. اخلاقیات
۴۶	۳-۵. فرقه‌های بودایی
۴۷	۳-۶. کتب بودایی
۴۸	۴. سیکسیم
۴۸	۴-۱. نانک و گوروهای دیگر
۴۹	۴-۲. تعالیم
۵۰	۴-۳. آثار مذهبی و شعائر
۵۱	فصل پنجم: چین و ژاپن
۵۱	۱. آیین کنفوسیوس
۵۱	۱-۱. سرگذشت کنفوسیوس
۵۲	۱-۲. آثار
۵۲	۱-۳. تعالیم
۵۳	۱-۴. اصول اخلاقی
۵۳	۱-۵. مناسک
۵۳	۱-۶. پیروان و رقیبان
۵۴	۱-۷. دین رسمی
۵۴	۲. تائوئیسم

۵۵	۲-۱. لائوتسه و فلسفه تائوته چینگ
۵۶	۲-۲. جوانگ تسه و مقالات او
۵۶	۲-۳. دین رسمی
۵۶	۳. شینتو
۵۷	۳-۱. سابقه اجتماعی
۵۷	۳-۲. کتاب های شینتو
۵۷	۳-۳. ریوبو
۵۸	۳-۴. دین رسمی
۵۹	فصل ششم: ایران باستان
۵۹	۱. آیین مغان
۵۹	۲. دین زردشت
۶۰	۲-۱. سرگذشت زردشت
۶۲	۲-۲. اوستا
۶۳	۲-۳. تعالیم زردشت
۶۴	۲-۴. داستان خلقت و دوگانه پرستی
۶۴	۲-۵. خدایان
۶۵	۲-۶. آخرالزمان
۶۶	۲-۷. بقای روح
۶۶	۲-۸. وضع کنونی
۶۷	۳. مهرپرستی (میترائیسم)
۶۷	۴. مانویت
۶۸	۴-۱. سرگذشت مانی
۶۸	۴-۲. منابع مانوی
۶۹	۴-۳. تعالیم و مبانی
۷۰	۵. آیین مزدک
۷۰	۵-۱. سرگذشت مزدک
۷۱	۵-۲. قیام مزدک
۷۱	۵-۳. دیدگاه ها

۷۳	فصل هفتم: ادیان عرب قبل از اسلام
۷۳	۱. دیانت اعراب عصر جاهلیت
۷۴	۲. خدایان اعراب
۷۴	۳. ایمان به الله
۷۵	۴. ارواح آزاردهنده
۷۵	۵. صایبان
۷۸	فصل هشتم: یهودیت
۷۸	۱. عبرانیان
۷۹	۲. حضرت ابراهیم (ع)
۸۱	۳. اسماعیل و اسحاق (ع)
۸۲	۴. حضرت یعقوب (اسرائیل)
۸۴	۵. حضرت موسی (ع)
۸۵	۵-۱. بعثت
۸۶	۵-۲. معجزات
۸۷	۵-۳. عبور از دریا
۸۸	۵-۴. الواح و ده فرمان
۸۹	۵-۵. گوساله پرستی بنی اسرائیل
۹۰	۵-۶. وفات حضرت موسی (ع)
۹۱	۶. تاریخ بنی اسرائیل
۹۱	۶-۱. عصر پادشاهان
۹۵	۶-۲. تجزیه کشور
۹۵	۶-۳. اسارت بابل
۹۶	۶-۴. تجدید معبد
۹۷	۶-۵. مبارزات یهود
۹۸	۶-۶. ویرانی اورشلیم و آوارگی یهود
۹۹	۶-۷. یهودیان و اقوام دیگر
۱۰۲	۶-۸. پیدایش صهیونیسم
۱۰۳	۶-۹. تأسیس رژیم جعلی اسرائیل
۱۰۴	۷. تنخ (عهد عتیق)

۱۰۶	۷-۱. بخش تاریخی تنخ (عهد عتیق)
۱۰۸	۷-۲. حکمت، مناجات و شعر
۱۰۹	۷-۳. پیشگویی‌های انبیا
۱۱۰	۷-۴. شیوه ارجاع به کتاب مقدس
۱۱۰	۷-۵. نقد تورات
۱۱۲	۷-۶. اپوکریفای عهد عتیق
۱۱۳	۸. تلمود
۱۱۵	۹. قبلا
۱۱۶	۱۰. اعتقادات
۱۱۷	۱۰-۱. توحید در یهودیت
۱۱۸	۱۰-۲. نبوت در یهودیت
۱۱۹	۱۰-۳. معاد در یهودیت
۱۲۰	۱۱. احکام
۱۲۳	۱۲. اعیاد یهود
۱۲۵	۱۳. فرقه‌های یهودی
۱۲۶	۱۳-۱. فریسیان
۱۲۷	۱۳-۲. صدوقیان
۱۲۸	۱۳-۳. سامریان
۱۲۸	۱۳-۴. اسنیان
۱۲۹	۱۳-۵. قارتون
۱۳۰	۱۳-۶. دوئمه
۱۳۱	۱۴. انتظار ظهور مسیحا
۱۳۴	۱۴-۱. مدعیان مسیحایی
۱۳۵	۱۴-۲. انتظار مسیحا در عصر حاضر
۱۳۷	فصل نهم: مسیحیت
۱۳۷	۱. عصر ظهور حضرت عیسی (ع)
۱۳۷	۲. پیشگویی ظهور حضرت عیسی (ع)
۱۳۸	۳. تحقیق در باب عیسای تاریخی
۱۳۹	۴. انتظار مسیحا

۱۴۱	۵. سرگذشت حضرت عیسی (ع)
۱۴۳	۶. قیام حضرت عیسی (ع)
۱۴۵	۷. پایان کار حضرت عیسی (ع)
۱۴۷	۸. رسولان
۱۴۷	۸-۱. دوازده رسول
۱۴۸	۸-۲. پطرس و سایر رسولان برجسته
۱۴۹	۸-۳. پولس
۱۵۱	۹. رسالت حضرت عیسی (ع)
۱۵۴	۱۰. پایه گذاری کلیسا
۱۵۵	۱۱. انتشار مسیحیت
۱۵۶	۱۲. بروز اختلافات کلامی
۱۵۶	۱۳. مسیحیت در روم
۱۵۸	۱۴. مسیح (ع) سرمشق پارسایان
۱۵۹	۱۵. پاپ‌ها
۱۶۲	۱۵-۱. پاپ و امپراتور
۱۶۴	۱۵-۲. نزاع بر سر منصب پاپی
۱۶۵	۱۵-۳. کاهش قدرت سیاسی پاپ
۱۶۶	۱۶. سایر نظام‌های مسیحی
۱۶۷	۱۷. عهد جدید
۱۷۰	۱۷-۱. اناجیل
۱۷۱	۱۷-۲. اعمال رسولان
۱۷۱	۱۷-۳. نامه‌های رسولان
۱۷۲	۱۷-۴. مکاشفه
۱۷۳	۱۸. اعتبار کتاب مقدس
۱۷۳	۱۸-۱. دیدگاه اهل کتاب
۱۷۸	۱۸-۲. دیدگاه دانشمندان غیردینی
۱۷۸	۱۹. اعتقادات
۱۷۹	۱۹-۱. ریشه‌ها
۱۸۴	۱۹-۲. خدا، خداوند و پسر خدا
۱۸۵	۱۹-۳. الوهیت مسیح در اناجیل

۱۸۶	۱۹-۴. تثلیث
۱۸۷	۱۹-۵. تثبیت تثلیث در شورای نيقیه
۱۸۸	۱۹-۶. تحریف عهد جدید به منظور افزودن تثلیث
۱۸۹	۱۹-۷. نبوت
۱۸۹	۱۹-۸. معاد
۱۹۲	۱۹-۹. گناه در مسیحیت
۱۹۲	۱۹-۱۰. فدا
۱۹۴	۲۰. هفت آیین مقدس
۱۹۵	۲۰-۱. تعمید
۱۹۵	۲۰-۲. تأیید (یا تثبیت ایمان)
۱۹۶	۲۰-۳. ازدواج مسیحی
۱۹۷	۲۰-۴. دستگذاری (یا درجات مقدس روحانیت)
۱۹۸	۲۰-۵. اعتراف
۱۹۹	۲۰-۶. تدهین نهایی
۱۹۹	۲۰-۷. عشای ربانی
۲۰۰	۲۱. اعیاد مسیحیت
۲۰۲	۲۲. جدایی در کلیسا
۲۰۳	۲۳. فرقه‌های مسیحی
۲۰۳	۲۳-۱. کاتولیک
۲۰۴	۲۳-۲. ارتدکس
۲۰۵	۲۳-۳. پروتستان
۲۰۵	۲۴. رهبانیت
۲۰۷	۲۵. شوراهای کلیسایی
۲۰۹	۲۶. اصلاح مذهبی
۲۱۰	۲۶-۱. شورش‌های اصلاحی قدیم‌تر
۲۱۰	۲۶-۲. مارتین لوتر
۲۱۱	۲۶-۳. مصلحان دیگر
۲۱۲	۲۶-۴. اصلاح در انگلستان
۲۱۳	۲۶-۵. اصلاح کاتولیکی متقابل
۲۱۳	۲۶-۶. واکنش کلیسای ارتدکس

۲۱۴	۲۷. آخرت‌شناسی مسیحیت
۲۱۶	۲۸. شوق بازگشت حضرت عیسی مسیح (ع)
۲۱۷	فصل دهم: اسلام و ادیان
۲۱۷	۱. نور و ظلمت
۲۲۰	۲. اسم: تعینی و تعیینی
۲۲۱	۳. خاتمیت یا بشارت به دین بعدی
۲۲۲	۴. حقانیت
۲۲۳	۵. دستگاه‌های کلامی
۲۲۸	۶. سقوط انسان و آموزه نجات
۲۲۹	۷. تهذیب
۲۳۰	۸. تغییر آیین
۲۳۲	۹. دین قدرت خدا، دین محبت خدا، دین رحمت خدا
۲۳۳	۱۰. خداشناسی
۲۳۴	۱۰-۱. یگانه و چندگانه
۲۳۵	۱۰-۲. تشبیه و تنزیه
۲۳۹	۱۰-۳. عرفان و تصوف
۲۴۲	۱۰-۴. وحی
۲۴۳	۱۰-۵. کتاب‌های آسمانی
۲۴۳	۱۰-۶. قرآن و کتاب مقدس
۲۴۴	۱۰-۷. قدیم بودن کلام خدا
۲۴۴	۱۰-۸. مؤلف کتاب‌های مقدس
۲۴۶	۱۰-۹. اعتبار کتاب‌های آسمانی
۲۴۷	۱۰-۱۰. آیا کتاب مقدس تحریف شده است؟
۲۴۹	۱۰-۱۱. قرآن مجید و مسئله تحریف
۲۵۳	۱۰-۱۲. فهم کتاب‌های آسمانی
۲۵۵	۱۰-۱۳. تأویل کتاب‌های آسمانی
۲۵۷	۱۰-۱۴. مخالفت با تأویل
۲۶۱	۱۱. پیامبرشناسی
۲۶۲	۱۱-۱. انبیای مشترک

۲۶۳	۱۱-۲. عصمت انبیا
۲۶۳	۱۱-۳. وجود تاریخی انبیا
۲۶۵	۱۱-۴. سه دوره حیات نبی
۲۶۶	۱۱-۵. پیامبری و جنگ
۲۷۰	۱۱-۶. پیامبری و اطاعت
۲۷۲	۱۲. حکومت
۲۷۴	۱۲-۱. حکومت دینی در جوامع زردشتی، یهودی، مسیحی و اسلامی
۲۷۹	۱۲-۲. قدرت و ارزش
۲۸۰	۱۲-۳. حکومت و انتظار
۲۸۲	۱۲-۴. رهبری باطنی
۲۸۲	۱۲-۵. روحانی
۲۸۴	۱۳. آخرت‌شناسی
۲۸۵	۱۳-۱. اخبار وحشتناک آخرالزمان
۲۸۶	۱۳-۲. موعود ادیان
۲۸۷	۱۳-۳. شهید و موعود
۲۸۹	۱۳-۴. انتظار فرج
۲۹۱	۱۳-۵. موعودهای دروغین ادیان
۲۹۳	۱۳-۶. دجال
۲۹۴	۱۳-۷. هَرَمَجِدُون
۲۹۴	۱۳-۸. معاد و ثواب و عقاب
۲۹۶	۱۴. سخت‌گیری و آسان‌گیری
۲۹۸	۱۵. نیکوکاری
۲۹۸	۱۶. تغذیه
۳۰۰	۱۷. نوشیدن شراب
۳۰۰	۱۸. پوشش
۳۰۳	۱۹. ازدواج
۳۰۸	۲۰. طلاق
۳۰۹	۲۱. قصاص، دیه و عفو
۳۰۹	۲۲. طاهر و نجس
۳۱۰	۲۳. ختنه

صفحه

عنوان

۳۱۱

۲۴. عبادات و مناسک

۳۱۲

۲۵. قبله و اماکن مقدس

۳۱۳

۲۶. مقدسات ادیان

۳۱۴

۲۶-۱. تقدس زبان، دین، قوم و سرزمین

۳۱۵

۲۶-۲. عربی، زبان مقدس اسلام

۳۱۷

۲۶-۳. زبان‌های مقدس ادیان دیگر

۳۱۹

۲۶-۴. ترجمه متون مقدس

۳۲۰

۲۶-۵. الغای زبان مقدس

۳۲۲

کتابنامه

پیشگفتار

انسان‌ها در حالی به قرن بیست‌ویکم گام نهاده‌اند که ارتباطات جهان را تسخیر کرده و کتاب، مطبوعات، اینترنت، رادیو، تلویزیون، فیلم و ماهواره، همچنین سرعت و سهولت سیر و سفر مردم را به گونه‌ای با یکدیگر پیوند داده است که به خوبی از احوال یکدیگر آگاه می‌شوند و برای زیستن شیوه‌های تازه‌ای برمی‌گزینند.

یکی از دستاوردهای عصر ارتباطات آگاهی یافتن مردم از باورهای دینی دیگران است. اکنون که سدهای پولادین جدایی فرو ریخته است، رهبران ادیان و مذاهب بیشتر و بهتر از گذشته با یکدیگر ارتباط می‌گیرند و برای تفاهم می‌کوشند. این شیوه بر رفتار پیروان ادیان تأثیر خواهد گذاشت و آنان نیز با یکدیگر رفتاری مسالمت‌آمیز خواهند داشت و برای یکدیگر حق حیات قائل خواهند شد.

وضعیت جدید برای کسانی که از سرچشمه زلال اسلام سیراب می‌شوند، ابداً تازگی ندارد و سنت پیامبران الهی، به ویژه پیامبر بزرگوار اسلام و خاندان پاک او پیوسته همین بوده است و منابع اسلامی بر آن گواهی می‌دهد.

در این نوشته، درباره دین مبین اسلام بحث نمی‌شود؛ زیرا خوانندگان گرامی با اسلام آشنا هستند و بحث کردن پیرامون اسلام در این سطح برای ایشان مفید نیست. به جای این کار، در فصل دهم پاره‌ای از عقاید و اعمال اسلامی با برخی ادیان دیگر مقایسه شده است.

مطالب این کتاب چنان کلی است که اشاره به منابع آنها در پاورقی توجیهی ندارد، ولی به منبع گزارش‌های خاص اشاره می‌شود. کتابنامه نیز اندکی از منابع فراوان و گوناگون این رشته را معرفی می‌کند.

در این کتاب مطالب ریز و درشتی آمده است که دانستن بسیاری از آنها

ضرورت ندارد و هنگام تدریس باید به اصلی‌ترین مسائل پرداخت. در دوره‌هایی که کتاب در دو واحد درسی تدریس می‌شود، فصل‌ها و قسمت‌های زیر قابل حذف است:

فصل ۳: ادیان قدیم، تمام فصل؛

فصل ۷: ادیان عرب قبل از اسلام، تمام فصل؛

فصل ۸: یهودیت، قسمت‌های:

۱۲. اعیاد یهود؛

۱۳. فرقه‌های یهودی؛

فصل ۹: مسیحیت، قسمت‌های:

۱۲. بروز اختلافات کلامی؛

۱۳. مسیحیت در روم؛

۱۴. مسیح (ع) سرمشق پارسایان؛

۱۵. پاپ‌ها؛

۱۶. سایر نظام‌های مسیحی؛

۲۱. اعیاد مسیحیت؛

۲۲. جدایی در کلیسا؛

۲۴. رهبانیت؛

۲۵. شوراها و کلیسای؛

۲۶. اصلاح مذهبی؛

۲۸. شوق بازگشت حضرت عیسی مسیح (ع)؛

فصل ۱۰: اسلام و ادیان، تمام فصل.

مؤلف از همه عزیزانی که در صحت و اتقان مباحث این کتاب سهیم‌اند، به ویژه از استاد عالیقدر، حضرت حجت الاسلام و المسلمین آقای دکتر احمد احمدی - که فصل دهم را به دقت خوانده و نکات سودمندی را یادآوری کرده‌اند - بسیار ممنون و سپاسگزار است.